

Kvantitativní analýza písemného projevu pokročilých vysokoškolských studentů angličtiny

Quantitative analysis of advanced Czech university students' writing in English

Silvie Válková a Jana Kořínková

Abstrakt: Ve svém příspěvku představujeme výsledky kvantitativního výzkumu zaměřeného na problematické aspekty písemného projevu českých vysokoškolských studentů v angličtině na pokročilé úrovni. V jejich písemných pracích zkoumáme vybrané lingvistické jevy, jejichž frekvenci výskytu porovnáváme s frekvencí výskytu ve srovnatelných textech psaných rodilými mluvčími.

Klíčová slova: kvantitativní analýza, písemný projev, pokročilí mluvčí angličtiny

Key words: quantitative analysis, writing, advanced English learners

Úvod

Jak se uvádí ve Společném evropském referenčním rámci pro jazyky (dále jen SERR, 2002), jazyková příprava studenta (nejen v terciární sféře) by měla rovnoměrně rozvíjet všechny komponenty komunikativní jazykové kompetence, tj. kompetenci lingvistickou, sociolingvistickou a pragmatickou. Dle výše uvedeného dokumentu je rozvoj lingvistických kompetencí studenta „ústředním a nezastupitelným aspektem učení se jazyku“ (Rada Evropy, s. 152). V praxi se však běžně setkáváme s tím, že na nabývání lingvistických znalostí a dovedností (fonologických, gramatických, lexikálních) se klade důraz především na nižších úrovních pokročilosti studentů. Na vyšších úrovních pokročilosti (C1, C2) bývají zpravidla ve větší míře rozvíjeny sociolingvistické a pragmatické komponenty, přičemž další cílený a systematický rozvoj lingvistické kompetence ustupuje do pozadí.

Pokročilí studenti (dle SERR zkušení uživatelé) jazyka již ovládají dostatečně široký repertoár lexikálních a gramatických jazykových prostředků, který jim umožňuje uspokojivě komunikovat v naprosté většině běžných situací, a nejsou tedy tolik motivováni svou lingvistickou kompetencí dále obohacovat a tříbit. Jejich pokrok v tomto směru proto bývá pomalý a těžko měřitelný, čehož jsou si vědomi nejen učitelé, ale i sami autoři jazykových učebnic zaměřených na tyto studenty (např. Soars, Soars, and Sayer, 2009, s. 4). Zkušení uživatelé angličtiny se zpravidla soustřeďují na to, aby se nedopouštěli kvalitativních (gramatických, lexikálních a pragmatických) chyb, ale zřídka kdy si uvědomují, že jejich jazykový projev obsahuje systémové kvantitativní chyby, a to zejména na syntaktické úrovni. Kvantitativní chybu chápeme jako používání určitých jazykových prostředků s výrazně jinou frekvencí, než je obvyklé u rodilých uživatelů jazyka (Kufnerová, 2003).

Systémovou chybu definuje SERR jako chybu, která se „připisuje interjazyku, tedy zjednodušené a deformované reprezentaci cílové kompetence“ (SERR, s. 157). V praxi se systémové kvantitativní chyby projevují tak, že studenti mají tendenci nadužívat jazykové struktury, které jsou jednodušší a/nebo mají ekvivalent v jejich mateřštině, a naopak se vyhýbají komplexnějším strukturám a strukturám, u nichž ekvivalent v mateřském jazyce neexistuje. Jsme přesvědčeni, že identifikace systémových kvantitativních chyb může výrazně přispět nejen ke zkvalitnění výuky, ale i k tvorbě nových, cíleně zaměřených učebních materiálů.

Ve svém příspěvku představujeme výsledky několika dílčích analýz, jež byly provedeny v rámci několikaletého kvantitativního výzkumu zaměřeného na vybrané aspekty písemného projevu českých vysokoškolských studentů v angličtině na úrovni C1. Výzkum probíhá od roku 2012 na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, zkoumanou skupinou jsou studenti bakalářského studijního programu Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání, kteří v angličtině na konci studia dosahují právě úrovně C1. V jejich písemných pracích neutrálního až formálního stylu zkoumáme vybrané lingvistické jevy, jejichž frekvenci výskytu porovnáváme s frekvencí výskytu ve srovnatelných textech psaných rodilými mluvčími.

Naše práce spočívala zpočátku především v budování korpusu studentských textů (dále CES – Czech English speakers) a shromažďování odpovídajících textů psaných rodilými mluvčími (dále NES – native English speakers). Jako zdroje autentických anglických textů nám posloužily jednak různé učebnice angličtiny pro pokročilé mluvčí, v nichž jsou uvedeny vzorové příklady vybraných textových žánrů, jednak vhodné internetové stránky s relevantním obsahem. Ve vybraných textech neutrálního až formálního charakteru jsme poté ručně a v další fázi pomocí počítačového nástroje Coh-matrix zkoumaly četnost vybraných lingvistických jevů. Mezi dosud zkoumané lingvistické jevy patřila frekvence výskytu syntaktických celků různé úrovně a složitosti (věta jednoduchá, souvětí souřadné a podřadné, různé typy vedlejších vět), frekvence užívání určitých a neurčitých slovesných tvarů (zvláště infinitivu a participií), četnost výskytu a struktura jmenné fráze, výskyt vybraných typů zájmen a efektivní používání interpunkce (zvláště psaní čárky).

1 Analýza syntaktických struktur

Zkoumání frekvence výskytu různých typů syntaktických struktur v písemném projevu pokročilých studentů angličtiny proběhlo ve dvou různých fázích. V první fázi jsme manuálně analyzovaly korpus esejí a formálních dopisů, ve druhé fázi jsme analyzovaly korpus knižních a filmových recenzí prostřednictvím softwaru Coh-matrix (jedná se o volně přístupný počítačový nástroj vyvinutý lingvisty na americké University of Memphis, jehož aktuální verze Coh-matrix 3.0 je schopna

zpracovat 108 různých parametrů textu včetně zjišťování četnosti výskytu jazykových struktur různého typu a řádu).

Prvním zjišťovaným parametrem byla průměrná délka větných celků v jednotlivých textech a celkově v CES a NES. Zde se ukázalo, že se jedná o parametr natolik variabilní a závislý nejen na žánru textu, ale i na osobním stylu pisatele, že v této oblasti lze jen těžko vyvozovat obecné závěry o rozdílech mezi písemným projevem rodilých a nerodilých mluvčích. U ručně analyzovaných textů se průměrný rozsah délky větných celků v jednotlivých textech pohyboval mezi 10,9 a 23,5 slovy u NES a 11,5 a 32,5 slovy u CES (Kořínková, Válková, 2013), což by napovídalo, že čeští uživatelé angličtiny mají sklon k používání delších větných celků. Ve skutečnosti se však velmi dlouhé větné celky složené ze 7–9 vedlejších vět u CES vyskytly jen u několika málo pisatelů, u nichž svou rozvláčností vyloženě narušovaly srozumitelnost textu. U počítačové analýzy druhé skupiny textů (recenzí) byl rozsah délky vět u CES velice podobný (10,6–32,8 slov), zatímco u NES byl daleko širší (10,5–38,6 slov), což mohlo být výsledkem méně formálního žánru zkoumaných textů (Válková, Kořínková, 2015).

Dále jsme zkoumaly četnost výskytu jednotlivých typů větných celků. Zatímco u CES bylo zjištěno 28 % vět jednoduchých a 14 % souvětí tvořila souřadná, u NES bylo zjištěno 33 % vět jednoduchých a pouze 9 % souřadných souvětí. Nejčastějším typem větného celku je u NES i CES podřadné souvětí skládající se z jedné věty hlavní a jedné věty vedlejší. Vedlejší věty příslovečné se vyskytují v obou korpusech přibližně stejně často (33 % v NES a 32 % v CES). Četnost vedlejších vět nominálních byla o 4 % vyšší u CES, četnost vedlejších vět vztazných byla o 3 % vyšší u NES. Mnohem patrnější rozdíl byl ovšem zaznamenán ve struktuře vedlejších vět, tj. v poměru vět určitých a neurčitých, přičemž věty tvořené neurčitým slovesným tvarem byly výrazně čtenější u NES (u vět příslovečných o 15 %, u vět nominálních o 12 % a u vět vztazných dokonce o 33 %).

Zajímavými syntaktickými parametry, které je možné v textech měřit prostřednictvím Coh-metrixu, jsou syntaktická jednoduchost textu (parametr kalkulující s délkou věty a zároveň se složitostí a variabilitou syntaktických struktur v textu) a parametry podobnosti syntaktických struktur v po sobě jdoucích větách a v celém textu (Coh-metrix 3.0, 2014). Hodnota parametru syntaktické jednoduchosti v CES byla o 123 % vyšší než v NES, což byl celkově nejvyšší rozdíl mezi hodnotami jednotlivých parametrů v naší počítačové analýze. Hodnota parametrů podobnosti syntaktických struktur byla u textů CES vyšší v průměru o více než 20 %.

Se syntaktickou strukturou textu úzce souvisí používání různých souřadících a podřadících spojovacích výrazů. Ve fázi manuální analýzy byla zjištěna až o 30 % vyšší četnost souřadících spojky *and* v CES, přičemž souřadících spojky *but* a *or* se vyskytovaly přibližně stejně často. Výskyt asyndetického spojení vět hlavních byl v textech CES vyšší o 21 %. Také výskyt podřadících spojek byl zaznamenán v CES

mírně častěji, spektrum použitých spojek však bylo méně variabilní (např. oproti 6 typům časových spojek v NES jsme zaznamenaly jen 2 různé typy u CES). Zdá se, že čeští studenti i na pokročilé úrovni ovládnutí anglického jazyka spoléhají především na základní spojovací výrazy *and*, *but*, *if*, *when* a *because*, další variantní prostředky používají jen sporadicky. Výsledky počítačové analýzy pomocí Coh-metrixu byly v tomto směru méně vypovídající. Software sice počítá výskyt tzv. *logických operátorů* a dalších slučovacích, odporovacích, kauzálních a temporálních spojovacích výrazů, v manuálu však nikde nelze dohledat, které spojovací prostředky do těchto kategorií při analýze spadají. Lze tedy pouze obecně uvést, že v textech CES byl zaznamenán vyšší výskyt spojovacích prostředků všech zmínovaných kategorií kromě temporálních (Válková, Kořínková, 2015).

Analýza syntaktických struktur v textech českých pokročilých studentů angličtiny dle našeho očekávání jasně doložila, že se studenti v písemném projevu vyjadřují za pomoci méně složitých a méně variabilních syntaktických prostředků, než je přirozené pro rodilé mluvčí anglického jazyka, přičemž požadavek přirozeného stylu psaní je součástí deskriptoru SERR pro samostatný písemný projev na úrovni C1 (SERR, s. 64).

2 Analýza výskytu a struktury jmenné fráze

Jedním z východisek pro zkoumání četnosti výskytu a složitosti jmenné fráze byl fakt, že při porovnávání textů psaných v angličtině s jejich českými protějšky si lze povšimnout poměrně častého jevu, kdy má angličtina tendenci popisovat vnější realitu pomocí nominálních vazeb. Pro češtinu jsou oproti tomu typické spíše verbální konstrukce charakterizované užitím určitých slovesných tvarů. Obecně lze tedy konstatovat, že angličtina je ve vyjadřování nominálnější než čeština (např. Vachek, 1976, s. 314). Dalším východiskem pro nás bylo zjištění z předchozího výzkumu, že čeští studenti používají obecně méně infinitivních slovesných tvarů, a nejmarkantněji se tento rozdíl projevuje právě v postmodifikaci jmenné fráze, tj. u vedlejších vět vztazných.

Při manuální analýze se větší nominálnost anglických textů jasně potvrdila (Válková, Kořínková 2015). Četnost výskytu jmenné fráze se pohybovala v NES v rozmezí 122–272 jmenných frází na 1000 slov textu, zatímco v CES pouze mezi 119–230 jmennými frázemi na 1000 slov textu. Také index Coh-metrixu počítající četnost substantiva jako základu jmenné fráze byl v NES vyhodnocen jako o 6 % vyšší než v CES.

Porovnávaly jsme také průměrnou délku jmenné fráze. Nejčastěji se v obou souborech vyskytly jednoduché fráze sestávající pouze ze substantiva s případnou determinací. Četnost tohoto typu jmenné fráze byla o 16 % vyšší v textech CES, v nichž byla také čtenější jmenná fráze sestávající ze dvou slov, a to o 15 %. Tříslovné a delší jmenné fráze se v průměru častěji vyskytovaly vždy v textech

NES. Tomuto zjištění také odpovídá výpočet parametru Coh-metrixu zjišťujícího průměrný počet modifikátorů na jmennou frázi, jehož hodnota byla o 16 % nižší u CES než u NES.

Zajímavé výsledky jsme získaly při zaznamenávání četností různých typů modifikace jmenné fráze. V obou souborech, jak už bylo řečeno, se nejčastěji vyskytovala jmenná fráze bez modifikace. Jmenná fráze s premodifikací byla o 9 % četnější v CES, kde se naopak mnohem méně často vyskytovaly jmenné fráze s posmodifikací (o 30 % nižší výskyt) a jmenné fráze s premodifikací i postmodifikací (o 16 % nižší výskyt). Premodifikace se v textech CES i NES realizuje především prostřednictvím jediného adjektiva. Premodifikace dvěma adjektivy byla v CES o 28 % častější, premodifikace více adjektivy se v obou souborech vyskytla pouze řídce. V NES se častěji v premodifikaci vyskytly následující tvary: substantivum (o 46 %), adverbium (o 59 %), příděstí přítomné (o 46 %) a příděstí minulé (o 53 %). V postmodifikaci se v obou souborech textů nejčastěji objevuje předložková fráze, která je však v NES o 45 % četnější. V textech NES se v postmodifikaci také mnohem častěji setkáváme s infinitivem (o 90 % vyšší výskyt) a přístavkem či přístavkovou větou (o 79 % vyšší výskyt). V CES je naopak o 59 % pravděpodobnější výskyt určité vztažné věty a minulého či přítomného příděstí (o 44 %), které se však objevují v obou souborech jen řídce.

Obecně lze tedy říci, že čeští studenti angličtiny používají ve svém písemném projevu jmennou frázi méně často a preferují u ní kratší a méně komplexní formu. Jejich jmenné fráze jsou častěji premodifikované než postmodifikované a také četnost jazykových prostředků používaných v premodifikaci a postmodifikaci se poměrně výrazně liší.

3 Četnost výskytu osobních zájmen

Na frekvenci výskytu vybraných druhů zájmen jsme se zaměřily poté, kdy jsme při předchozích analýzách textů prostřednictvím Coh-metrixu zjistily, že hodnoty parametru četnosti osobních zájmen patří v souborech NES a CES mezi deset nejrozdílnějších. Tento pro nás překvapivý výsledek vedl k rozhodnutí analyzovat výskyt osobních zájmen v textech českých studentů angličtiny a rodilých mluvčích podrobněji. Biber a kol. (1999, s. 333) uvádějí, že četnost osobních zájmen se v různých textech liší v závislosti na žánru textu, přičemž nejvyšší bývá v literárních textech (okolo 90 osobních zájmen na 1000 slov), nižší pak ve zpravodajských a akademických textech (okolo 30 a 20 osobních zájmen na 1000 slov). Abychom obdržely srovnatelné výsledky u NES a CES, bylo nutné analyzovat texty stejného žánru (z praktických důvodů jsme zvolily žánr filmová/knižní recenze).

Četnost osobních zájmen v jednotlivých textech souboru CES se pohybovala v rozmezí 20,5–102,3 zájmen na 1000 slov, zatímco u NES v rozmezí 7,6–76,2 zájmen na 1000 slov. Na vyšší frekvenci osobních zájmen v CES se podílela především zá-

jmena 3. osoby *he, she, it athey* ve funkci anaforického odkazování na osoby a skutečnosti zmíněné v předchozím textu, kde byl jejich výskyt až o 45 % častější než u NES. Zájmena 1. a 2. osoby, jejichž výskyt se při psaní recenze odvíjí především od míry osobního přístupu (vyjadřování názorů v 1. osobě, přímé obracení se na čtenáře) vykazovala v CES pouze mírně vyšší četnost.

Na vyšší frekvenci osobních zájmen v textech českých studentů se podílí několik faktorů, z nichž nejvýznamnější se jeví rozdíl mezi stylistickými normami při psaní v angličtině a češtině. Zatímco v češtině není žádoucí, aby se tentýž lexikální výraz v textu častěji opakoval, například ve dvou po sobě jdoucích větách, v angličtině podobně striktní požadavek neexistuje (Lukeš, 2004). Rodilým mluvčím se naopak někdy přímo doporučuje opakovat stejná podstatná jména z důvodů explicitní koheze textu. Dochází tedy k situacím, že tam, kde rodilý mluvčí opakovaně užije např. klíčové podstatné jméno, český uživatel angličtiny intuitivně volí synonymní výraz či alespoň zájmeno. Můžeme spekulovat, že čím méně rozsáhlou slovní zásobu student ovládá, tím více bude tihnout k užívání zástupných osobních zájmen.

Kromě stylistických faktorů spatřujeme příčinu vyšší četnosti osobních zájmen v CES v rozdílné preferenci užívání některých syntaktických struktur, zejména neurčitých (tedy bezpodmětných) vedlejších vět, jejichž výrazně nižší frekvenci v CES jsme popsaly již výše. Další příčinou je méně častá realizace elipsy podmětu v souřadném souvětí, v němž hlavní věty sdílejí tentýž zájmenný podmět. V takovémto typu souvětí volili rodilí mluvčí elipsu podmětu v 85 % případů, čeští studenti angličtiny pouze v 53 % případů.

Závěrem je nutné dodat, že vyšší frekvence osobních zájmen v CES provází také vyšší frekvence zájmen přivlastňovacích. Ta se v jednotlivých textech českých studentů vyskytovala v rozmezí 4–47,2 zájmena na 1000 slov textu, zatímco u NES pouze v rozmezí 0–34,3 zájmena na 1000 slov textu. Příčinu opět spatřujeme ve snaze neopakovat již použité substantivum, protože přivlastňovací zájmena v determinální funkci korespondují s použitím přivlastňovacího tvaru podstatných jmen (Quirk 1995, s. 336). Substantivum v přivlastňovacím tvaru se v NES vyskytlo celkem 54 krát, zatímco v CES pouze dvakrát.

4 Psaní čárky

Deskriptor SERR pro ovládnutí ortografie studenty cizího jazyka na úrovni C1 stanoví, že „úprava textu, výstavba odstavců a interpunkce jsou důsledné a napomáhají porozumění textu“. (SERR, s. 120) Z tohoto požadavku jednoznačně vyplývá, že pokročilí studenti angličtiny by měli efektivně ovládat používání nejvariabilnější se vyskytujícího anglického interpunkčního znaménka, čárky. Používání čárky bývá pro české studenty problematické ze dvou důvodů. Prvním je skutečnost, že v českém jazyce je psaní čárky normováno striktními mluvnickými pravidly, zatímco v angličtině existuje pouze několik závazných pravidel a řada doporučení,

jež pisatel může či nemusí následovat například v závislosti na stylu vytvářeného textu či dokonce dle vlastních preferencí. Druhým důvodem, proč čeští studenti používají čárku v angličtině jinde a jinak často než rodilí mluvčí, je skutečnost, že se psaní čárky na základních a středních školách nevyučuje jako ucelené téma a studenti se mají možnost setkat pouze s dílčími pravidly, např. týkajícími se psaní čárky ve vztažných větách. Je proto přirozené, že ve svých textech používají čárku spíše intuitivně a více ve shodě s pravidly českého než anglického jazyka.

Naše analýza psaní čárky (Kořínková, 2011) se soustředila na tři různé oblasti – psaní čárky mezi hlavními větami spojenými spojkami *and* a *but*, psaní čárky oddělující v souvětí větu hlavní a větu vedlejší a psaní čárky za příslovečným výrazem uvozujícím větu.

V první oblasti se potvrdilo naše očekávání, že studenti nebudou využívat možnosti oddělit čárkou hlavní věty spojené spojkou *and*, a to ani v případech, kdy jsou věty značně dlouhé nebo kdy *and* není použito ve slučovacím poměru. Čárka před *and* se vyskytla pouze v 1 % případů. U souvětí spojených spojkou *but* odpovídalo použití čárky v 60 % zhruba anglickému úzu (Quirk a kol., 1991, s. 1616–1617).

Také v použití čárky mezi větou hlavní a vedlejší se studenti od anglických pravidel a doporučení dosti odchyľují. V českém jazyce se před každým spojovacím výrazem uvozujícím větu vedlejší píše čárka, zatímco v anglickém jazyce větu vedlejší následující po větě hlavní zpravidla čárkou neoddělujeme (např. Carter, Mc Carthy, 2006; Quirk a kol., 1991). Tímto doporučením se však řídilo pouze 76 % studentů. Je-li pořadí hlavní a vedlejší věty opačné, je v angličtině zvykem uvozující vedlejší větu čárkou oddělit, zejména jedná-li se navíc o větu neurčitou. Tímto pravidlem se řídilo jen 55 %, respektive 75 % studentů. Striktní pravidla stanovující oddělení nerestriktivní vedlejší věty vztažné a naopak nepoužití čárky před vztažnou větou restriktivní dodrželo 62 %, respektive 76 % studentů.

V poslední sledované oblasti jsme zjistily, že za volně připojenými příslovečnými výrazy typu *disjunct* a *conjunct* napíšou čeští studenti čárku ve shodě s doporučením anglických mluvnic (např. Carter, Mc Carthy, 2006, Quirk a kol., 1991) v 96 % případů. Kratší příslovečná určení místa a času na začátku věty byla oddělena čárkou v 48 % případů, tříslavná a delší pak v 76 % případů. Zatímco v předchozích dvou oblastech odpovídá používání čárky u českých studentů anglickému úzu jen přibližně, v této oblasti se anglickým zvyklostem přibližuje.

Protože systém anglické interpunkce je mnohem variabilnější a stojí zčásti na jiných zásadách než systém český, nenabízí vždy jednoduché a jediné možné řešení. Stává se tak, že i u studentů, jejichž používání čárky se v jednotlivých větách od úzu příliš neodchyluje, se v rámci jednoho textu objevuje v používání čárky určitá míra nekonzistence (v identickém kontextu někdy čárku použijí a jindy ne).

Nekonzistence v používání čárky byla patrná ve 40 % textů, což svědčí o tom, že i pokročilí studenti angličtiny používají čárku více intuitivně než vědomě.

Závěr

Jak vyplývá z dosavadního výzkumu všech výše uvedených lingvistických jevů, čeští pokročilí studenti se v menší či větší míře ve svém písemném projevu dopouštějí kvantitativních chyb. V další fázi tohoto dlouhodobého výzkumu plánujeme rozšířit korpus prací českých studentů angličtiny i rodilých mluvčích jak o vyšší počet prací, tak o další žánry formálního i neformálního stylu. Kromě toho bychom chtěly zkoumat i další lingvistické jevy, které se v počítačovém zpracování pomocí nástroje Coh-metrix jeví jako kvantitativně nejodlišnější (např. pasívum, vyjadřování negace, výskyt adverbálních struktur). Ačkoli výše zmíněné výsledky nelze považovat za objektivní a konečné, mohou naznačovat tendence, v nichž se písemný projev českých pokročilých studentů angličtiny liší z lingvistického hlediska od písemného projevu rodilých mluvčích. Cílem naší dlouhodobé série analýz je identifikovat potřeby vysokoškolských pokročilých studentů v anglickém jazyce na pokročilé úrovni tak, aby jejich další výuka mohla být koncipována efektivněji a cíleněji. K tomu by měla přispět plánovaná cvičebnice obsahující sadu specifických úloh zaměřených na jazykové oblasti, v nichž se mezi texty českých a rodilých uživatelů angličtiny vyskytují největší kvantitativní rozdíly. Tato cvičebnice pokročilým vysokoškolským studentům pomůže v dalším cíleném rozvoji jejich lingvistické kompetence.

Literatura

- BIBER ET AL. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Harlow: Longman.
- CARTER, R., & MCCARTHY, M. (2006). *Cambridge Grammar of English. A Comprehensive Guide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- KOŘÍNKOVÁ, J. (2011). Čeští studenti angličtiny a čárka v anglické větě. In *New Trends in Educating Future Teachers of English*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- KOŘÍNKOVÁ, J., & VÁLKOVÁ, S. (2013). Syntactic Complexity in Advanced Students' Writing. *Journal of Interdisciplinary Philology*, 4, s. 45–52.
- KUFNEROVÁ, Z. ET AL. (2003). *Překládání a čeština*. Jinočany: H&H.
- LUKEŠ, D. (2004). Overview of Cohesive Devices in Czech and English. In *Archive of Bohemica from March 2001 to July 2007*. Retrieved October 11, 2007, from <http://old.bohemica.com>
- McNAMARA, D., LOUWERSE, M. M., CAI, Z., & GRAESSER, A. (2005, January 1). *Coh-Metrix version 3.0*. Retrieved 2015, January 27 from <http://cohemetrix.memphis.edu>.
- QUIRK, R. ET AL. (1995). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. Harlow: Longman.
- QUIRK, R., GREENBAUM, S., LEECH, G., & SVARTVIK, J. (1991). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. Harlow: Longman.
- SOARS, J., SOARS, L., & SAYER, M. (2009). *New Headway. Advanced Teacher's Book*. Oxford: Oxford University Press.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme. (2002). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

VACHEK, J. (1976). *Selected Writing in English and General Linguistics*. Praha: Academia.

VÁLKOVÁ, S., & KOŘÍNKOVÁ, J. (2015). The complex noun phrase in advanced students' writing. *From Theory to Practice 2014: Proceedings of the Sixth International Conference on Anglophone Studies*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, s. 77–86.

Autorky

Mgr. Silvie Válková, Ph.D., e-mail: silvie.valkova@upol.cz, Centrum jazykového vzdělávání Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Autorka působí jako odborná asistentka v Centru jazykového vzdělávání Filozofické fakulty Univerzity Palackého. Ve výuce se specializuje na obecnou, akademickou a odbornou angličtinu a kurzy gramatiky. Ve své výzkumné činnosti se zabývá pragmatikou a sociolingvistikou (oblast zdvořilosti) a také oblastí jazykového vzdělávání, zejména efektivní výukou pokročilých studentů. Je autorkou dvou monografií: *Politeness as a Communicative Strategy and Language Manifestation a Regulating Discourse: Compliments and Discourse Signposts (English-Czech Interface)*.

Mgr. Jana Kořínková, Ph.D., e-mail: jana.korinkova@upol.cz, Ústav cizích jazyků Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Autorka vyučuje na anglické sekci Ústavu cizích jazyků Pedagogické fakulty Univerzity Palackého vybrané lingvistické disciplíny (fonetiku a fonologii, úvod do studia anglického jazyka) a praktické jazykové dovednosti (ústní a písemný jazykový projev, procvičování výslovnosti). Ve svém výzkumu se zabývá především projekty zaměřenými na vyšší efektivitu výuky pokročilých mluvčích angličtiny.